

Bendrija „LEMTIS“

2015 metų ekspedicijos medžiaga

PROJEKTAS

TREMTIES VIETŲ APLANKYMAS IR SURASTŲ KAPŲ INVENTORIZAVIMAS
BURIATIJA

Ekspediciją rėmė

LIETUVOS RESPUBLIKOS
KULTŪROS MINISTERIJA

TURINYS

[illegible]

17 - ta kirtavietė

Kapinės yra miške, penkiolika kilometrų nuo Chandagajaus kaimo.

Kapinėse buvo keliolika sunkiai matomų kauburėlių. Mediniai pūvantys kryžiai, guli kapinių teritorijoje. Aplink kapines matyti sutrūnijusios tvoros liekanos. Tvorą buvusi iš karčių.

1. Sunkiai įžiūrimas kauburėlis aptvertas iš lentų sukalta medine tvora, viduryje kapo auga maumedis. Kryžius suvirintas iš metalo vamzdžių, viršus papuoštas ornamento elementais. Jis stovi ant postamento, kuris suvirintas iš metalinių kampuočių, ant jo lentelė su užrašu.

2. Kauburėlio nėra, puošnus ornamentuotas kryžius pastatytas keturiomis metalinėmis atramomis, ant keturių akmenų. Kryžiaus apatinėje dalyje metalinė lentelė su užrašu.

3. Gera matomas kauburėlis, prie jo mažas lietinis kryželis su lentele, ant kurios užrašas.

4. Kauburėlis, šalia stovi puošnus metalinis kryžius ant keturių metalinių strypų.

Kryžius su metaline lentele, buvusi uždengta stiklu. Užrašo nėra.

5. Kauburėlio nėra, stovi puošnus ornamentuotas metalinis kryžius ant keturių metalinių strypų.

Lietuvių bendruomenė tvarkydama tremtinių kapus sunaikino visą kapinių infrastruktūrą. Pristatyta paprastų, jokios vertės neturinčių, kryželių... Jie net neapdoroti antiseptinėmis medžiagomis. Taip, kapų vieta pažymėta laikinai, bet tai buvo galima padaryti ir nenaikinant kapinių infrastruktūros...

BARŪNAS

Burūno kaimas buvo už vieno kilometro nuo kapinių. Visi kapai buvę apsodinti erškėtuogėmis. Vietiniai gyventojai sakė, kad 1999 metų pavasarį buvęs gaisras.

Lietuvių bendruomenė tvarkydama tremtinių kapus sunaikino visą kapinių infrastruktūrą. Dabar jau negalima pasakyti, kiek kapų buvo, kurie palaikai yra išvežti ir panašiai. Labai negražiai pasielgta su unikaliais lietuvių tremtinių statytais kryžiais. Barūne jie išmesti į mišką, o pristatyta paprastų, jokios vertės neturinčių, kryželių. Jie net neapdoroti antiseptinėmis medžiagomis. Taip, kapų vieta pažymėta laikinai, bet tai buvo galima padaryti ir nenaikinant kapinių infrastruktūros...

BELOREČKA

Belorečkoje kapų nebuvo. Visus laidojo netoli esančioje Zonoje.

ČELUTAJAUS 24 KM

Kapinės yra šiauriau gyvenvietės, kalno šlaite. Aptvertos medine tvorele. Lietuvių kapai yra netoli įėjimo, bendrosė gyvenvietės kapinėse. Matosi kauburėliai, apaugę žole, nekurie iš jų apdėti nedideliais lauko akmenimis. Dabar kapai yra bevardžiai. Tarp kauburėlių naujai pastatytas 2,5-3 m. aukščio medinis kryžius. Jo priekyje - šiek tiek pasviręs betoninis antkapis, į kurį įbetonuota šlifuoto juodo akmens plokštė, kurioje iškaltas užrašas

CHANDAGAJUS

- 1,2. Abu kapai aptverti aukšta medine tvorele, antkapiai sukalti iš lentų. Kryžiai metaliniai ornamentuoti, ant antro kapo kryžiaus apačios yra lentelė su užrašu.
3. Sunkiai įžiūrimas kauburėlis, iš lentų sukaltas antkapis, kuris šiuo metu sutrūnijęs. Kryžius suvirintas iš metalinių vamzdžių (šakos formos), užrašo nėra.
4. Mažas kauburėlis, kryžius suvirintas iš metalinių vamzdžių (šakos formos), ant kurio maža lentelė su užrašu.
5. Sunkiai įžiūrimas kauburėlis, medinė aukšta tvorelė, kryžiaus nėra.
6. Kapas aptvertas tvorele, iš lentų sukaltas antkapis, metalinis, ornamentuotas kryžius. Ant pastamento lentelė su užrašu.
7. Kapas aptvertas medine aukšta tvorele. Iš lentų sukaltas antkapis, jau supuvęs. Metalinis ornamentuotas kryžius stovi ant postamento suvirinto iš metalinių kampuočių, pastamento apačioje lentelė su užrašu.

8. Sunkiai įžiūrimas kauburėlis, ant suvirinto iš metalinių strypų postamento stovi ornamentuotas kryžius, ant jo metalinė lentelė su užrašu.
9. Kauburėlio nesimato, iš lentų sukaltas antkapis jau sutrūnijęs.
Kryžius suvirintas iš metalo vamzdžių (šakos formos), dalis tvirelės jau nugriuvusi.
11. Kapo vietoje dauba, metalinis ornamentuotas, į žemę įkastas, kryžius, kurio tik kryžmė matosi.
- 10.12. Abu kapai aptverti medine tvorele, dalis tvorelės nugriuvusi. Ant dešimto kauburėlio yra monolitinis betoninis antkapis su kryžiumi, yra užrašas, bet neįskaitomas. Kryžius metalinis, ornamentuotas, jo apatinė dalis stovi ant postamento, suvirinto iš metalinių strypų. Kryžiaus apačioje lentelė.
Užrašas neįskaitomas.
12. Sunkiai įžiūrimas kauburėlis.

Taip buvo anksčiau, o dabar lietuvių bendruomenė tvarkydama tremtinių kapus dalinai sunaikino visą kapinių infrastruktūrą. Pristatyta paprastų, jokios vertės neturinčių, kryželių... Jie net neapdoroti antiseptinėmis medžiagomis.

CHARA KUTULAS

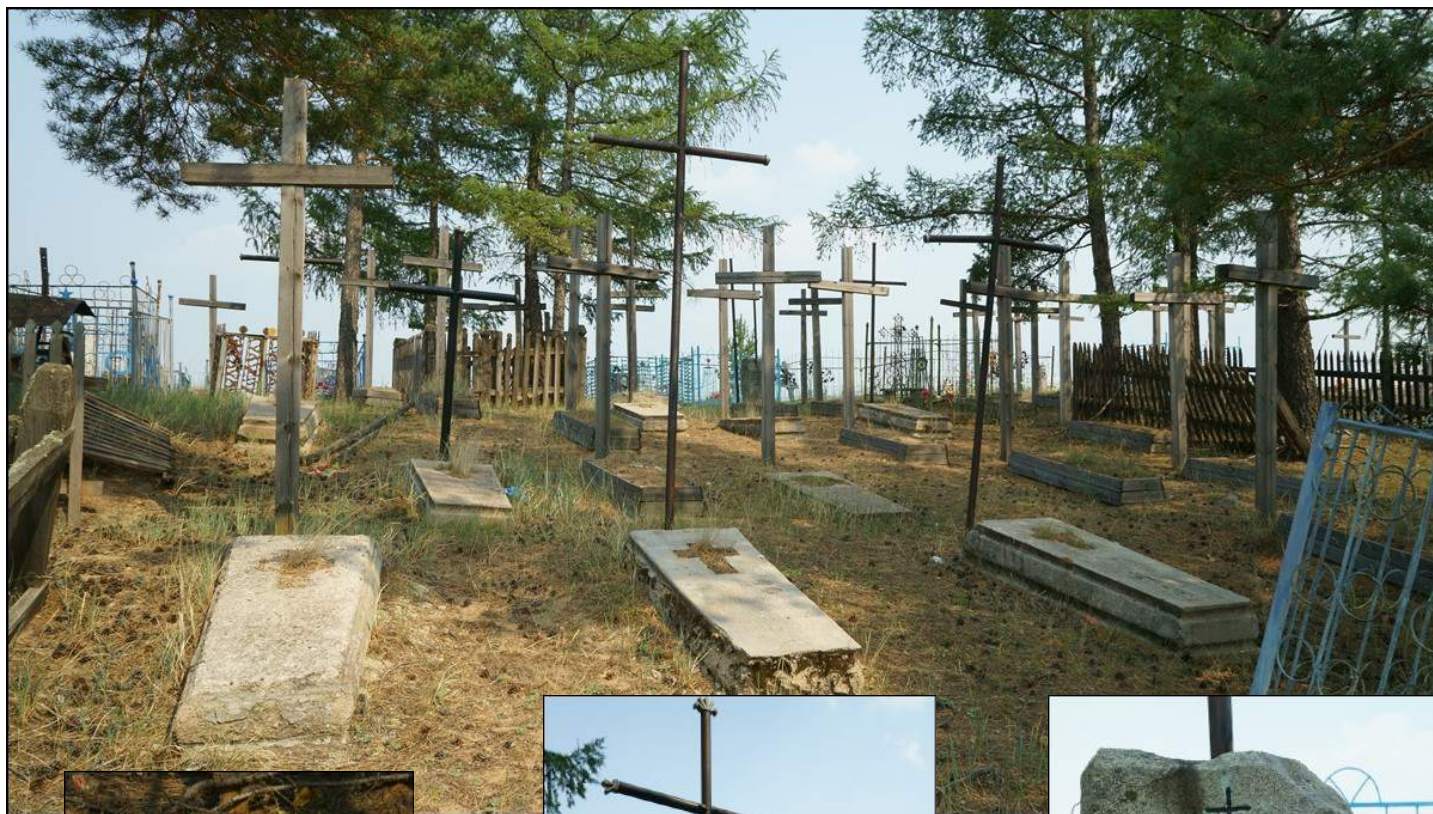
Kapinės yra šalia Chara Kutulo gyvenvietės. Jos aptvertos tvora, varteliai iš rytų pusės. Lietuviški kryžiai dideli, mediniai arba metaliniai, antkapiai betoniniai. Jie yra bendrų kapinių centre ir vakariniame šlaite.

1. 3,5 m. aukščio medinis kryžius.
2. 3,5- 4,0 m. aukščio medinis kryžius. Betoninis antkapis su užrašu. **Negreskienė Viktorija**
3. Vos išžiūrimas kauburėlis. 3 m. aukščio medinis kryžius.
4. Žole apaugęs kauburėlis. 3 m. aukščio medinis kryžius.
- 5, 6. Medinė tvorelė (3x 4 m.). Medinis kryžius tarp dviejų betoninių antkapių su užrašais.
Benediktas- Vincas. Petkauskienė
7. Guli 5 m. ilgio medinis kryžius su prikalta lentele ir užrašu: “Išskasti palaikai”.
Po kryžiumi betoninis antkapis su užrašu. **Konstantinas Šleinius. Veronika Šleiniūtė.**
8. Bendras kryžius visiems lietuviams. Akmeninis postamentas.

Virš jo 2 m. aukščio metalinis kryžius.

Akmenyje iškalta:

Ilsekītės ramybėje
Rymo katalikų
sekėjai - lietuviai
Sibiro taigoje

9. 5 m. aukščio medinis kryžius. Betoninis antkapis su užrašu.
10. Meniškas juodas metalinis kryžius. Apačioje lentelė ir užrašas.
11. Žole apaugęs kauburėlis. Medinio antkapio liekanos.
12. Betoninis antkapis su užrašu.
13. Guli 4 - 5 m. ilgio medinis kryžius. Šalia kauburėlis su medinio antkapio liekanomis.
14. Antkapis su guliniu ant jo 4 m. ilgio mediniu kryžiumi.
15. Žole apaugęs kauburėlis. Sutręšęs medinis antkapis.
16. Kauburėlis su mediniu antkapio.
17. Betoninis antkapis be užrašo.
18. Žemė įgriuvusi, palaikai gali būti išvežti.
19. Kauburėlis su mediniu antkapio.
20. Betoninis antkapis be užrašo.
21. Kauburėlis su medinio antkapio liekanomis.
22. Juodas metalinis kryžius. Betoninis antkapis su užrašu.
23. Betoninis antkapis su užrašu.
24. Kauburėlis su medinio antkapio nuolaužomis.
25. Medinis antkapis. Medinis kryžius.
26. Medinis antkapis. Kauburėlis apaugęs žole.
27. Juodas metalinis kryžius. Betoninis antkapis su užrašu.
28. Betoninis antkapis su užrašu.
29. Juodas 2,5 m. aukščio metalinis kryžius. Betoninis antkapis su užrašu.
30. Juodas metalinis kryžius. Betoninis antkapis su užrašu.
31. Kauburėlis su vos įžiūrimu mediniu antkapio.
32. Medinis kryžius. Medinis antkapis su ornamentais. Žemė judinta, palaikai gali būti išvežti į Lietuvą.
33. 4.0 - 4,5 m. aukščio medinis kryžius. Kauburėlio žemė judinta, palaikai gali būti išvežti į Lietuvą.
- 34, 35. 1 m. aukščio medinė tvorelė (5 x 4,5 m.). Viduje auga du medžiai. Yra du kauburėliai.

36. Medinis antkapis. Ant jo guli didelis medinis kryžius.
37. Kauburėlis. Sujęs medinis antkapis.
38. Ant kauburėlio guli didelis medinis kryžius
39. 2 m. aukščio juodas metalinis kryžius. Betoninis antkapis su kryžiumi (kiauryme). Yra užrašas.
40. Masyvus 2,5 m. aukščio medinis kryžius. Kauburėlio nėra. Kryžius, atrodo, buvo nugriuvęs, vėl paspatytas, tarsi per žemas. Palaikai gali būti išvežti į Lietuvą.
41. Apie 3 m. aukščio medinis kryžius. Betoninis antkapis su kryžiumi ir užrašu.
42. 3 m. aukščio medinis kryžius. Medinis antkapis.
43. Kauburėlio nėra. Didelis medinis kryžius, ant jo išpjaustyta.
44. 1,6 m. aukščio medinis kryžius. Betoninis antkapis su kryžiumi ir užrašu.
45. Juodas metalinis kryžius. Betoninis antkapis su užrašu.
46. Medinis kryžius. Medinis antkapis.
47. Medinio kryžiaus liemuo. Kauburėlis vos išžiūrimas.
48. Medinis kryžius. Betoninis antkapis.
49. Juodas metalinis kryžius. Betoninis antkapis su užrašu

Lietuvių bendruomenė tvarkydama tremtinių kapus sunaikino visą kapinių infrastruktūrą. Pristatyta paprastų, jokios vertės neturinčių, kryželių... Jie net neapdoroti antiseptinėmis medžiagomis. Taip, kapų vieta pažymėta laikinai, bet tai buvo galima padaryti ir nenaikinant kapinių infrastruktūros...

ČELANAS

Tai buvusi miško kirtėjų gyvenvietė, kuri priklausė Barūno ir Tarbagatajaus miško pramonės ūkiui. 1948 metais buvo atitremta apie 600 lietuvių iš dabartinių Šiaulių, Panevėžio ir Biržų rajonų. Juos apgyvendino buvusiuose japonų karo belaisvių barakuose. Dauguma tremtinių buvo ūkininkai, bet buvo ir mokytojų, verslininkų. Atvežė ir daug jaunimo. Gyvenvietėje gyveno tik kelios buriatų šeimos. Tremtiniai kirtu mišką, jį gabeno prie Udos upės rišo ir plukdė sielius. Kiti rinko pušų sakus, statė barakus kitose gyvenvietėse. Iškirtus aplinkinius miškus tremtiniai persikėlė į kitas gyvenvietes.

Čelano kaimo kapinėse buvo laidojami lietuviai ir iš kitų gyvenviečių: Bolšoj Kulio, Chalsano, Šanacho. Todėl kapinės buvo gana didelės - apie 100 kapų. 1957 metais Čelano ir Chalsano tremtiniai pastatė iš betono ir metalo bendrą kryžių, kuris stovi ir dabar. Čelano kapinės šalia kelio, ant kalvos, apaugusios mišku, o tremties laikais buvo atviroje vietoje.

Lietuvių bendruomenė tvarkydama tremtinių kapus sunaikino visą kapinių infrastruktūrą. Dabar jau negalima pasakyti, kiek kapų buvo, kurie palaikai yra išvežti ir panašiai. Labai negražiai pasielgta su unikaliais lietuvių tremtinių statytais kryžiais. Čelane jie suversti į šiukšlių krūvą, o pristatyta paprastų, jokios vertės neturinčių, kryželių, kurie net neapdoroti antiseptinėmis medžiagomis. Taip, kapų vieta pažymėta laikinai, bet tai buvo galima padaryti ir nenaikinant kapinių infrastruktūros

Kapinės yra pora kilometrų į pietus nuo kelio Novoiljinskas - Kižinga, ant kalnelio tarp dviejų vieškelio. Vienas jų kyla į kalnelį, antras veda link buvusio kaimo. Rytinėje kapinių pusėje auga miškas, vakarinėje - pieva, šiaurinėje - nedidelis pušynėlis. Kapinės nedidelės, aptvertos tvora

1. Lietuviškas kapas - tarp pravoslaviškų. Apie 1 m. aukščio bevirstanti medinė tvorelė. Kauburėlis apaugęs jaunomis pušelėmis ir maumedžiais. Apie 1,6 m. aukščio medinis kryžius remiasi ant tvorelės. Užrašo nėra.

2. Apie 1 m. aukščio medinė tvorelė, jos viduje - du kauburėliai. Už tvoros - vienas ant kito guli du kryželiai.

3. Medinė tvorelė su varteliais. Paremimas 1,5 m. aukščio medinis kryžius.

4-5-6. 1 m. aukščio medinė tvorele aptverti trys lietuviški kapai / 3 x 6 m./. Centre yra varteliai. Matosi du kauburėliai. Prie 5-jo kapo - nulūžęs medinis kryžius. Šalia 6-jo stovi apie 2,5 m. aukščio metalinis kryžius su lentele. Ant jos užrašas.

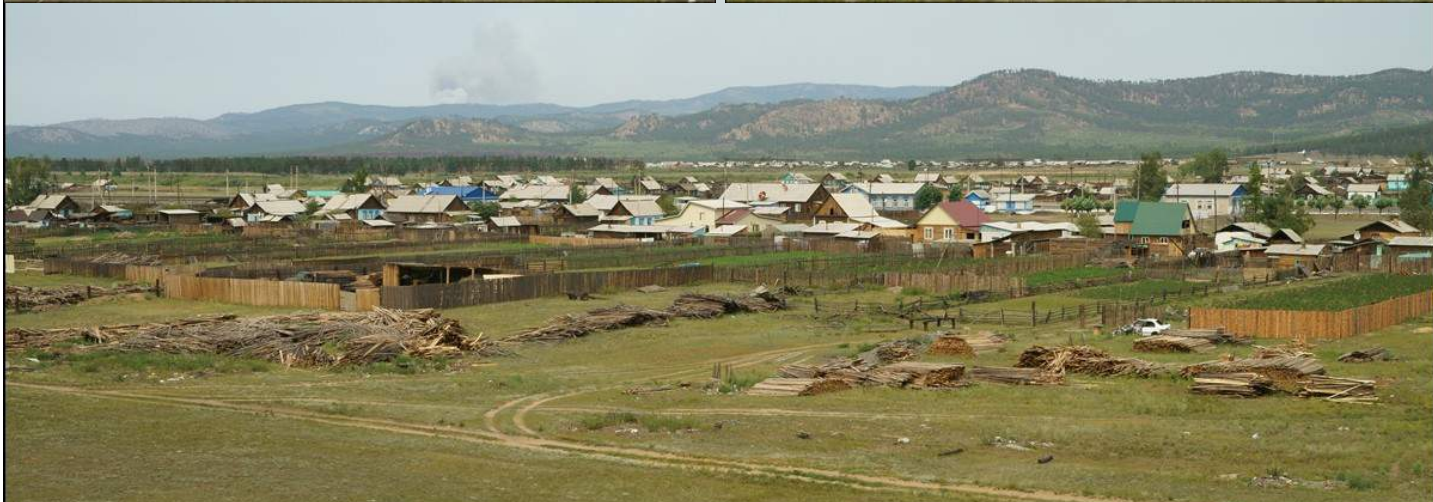
Taip buvo, o dabar lietuvių bendruomenė tvarkydama tremtinių kapus sunaikino visą kapinių infrastruktūrą. Pristatyta paprastų, jokios vertės neturinčių, kryželių, kurie jau virsta, nupuvę pagal žemę. Jie neapdoroti antiseptinėmis medžiagomis. Taip, kapų vieta pažymėta laikinai, bet tai buvo galima padaryti ir nenaikinant kapinių infrastruktūros...

ILKA

Už 25 km į rytus nuo rajono centro Zaigrajevo prie Ilkos upelio yra ši didelė gyvenvietė. 1948 metais į Ilkos geležinkelio stotį buvo atvežti du ešelonai su tremtiniais iš Lietuvos. Ešelonai buvo suformuoti

Panevėžyje ir Plungėje. Pačioje Ilkoje paliko apie 300 šeimų (gerai virš 1000 žmonių), o kitus išvežė į aplinkinius miško pramonės ūkius. Tremtinius apgyvendino japonų karo belaisvių koncentracijos stovyklos pastatuose ir naujai pastatytuose barakuose. Vyrų krovė rąstus į vagonus, statė namus, o moterys daugiausiai dirbo pabėgių gamykloje. Pirmaisiais tremties metais labai daug žmonių mirė nuo bado ir ligų. Vietiniai gyventojai buvo įvairių tautybių tremtiniai, o buriatų buvo gana nedaug. Gyvenvietėje buvo vidurinė mokykla, kino teatras, kelios parduotuvės. 1956 metais buvo leista grįžti į Lietuvą tik vaikams, o 1957-1958 metais - ir suaugusiems tremtiniais. Dalis liko gyventi Ilkoje, bet dabar jau niekas negyvena.

Kapinės yra ant kalvos šalia gyvenvietės. Lietuviškieji kapai yra centrinėje bendrų kapinių dalyje. Dalis jų įrengti kapitaliai - betoniniai antkapiai ir metaliniai kryžiai. Jie ilgaamžiai, nereikalauja pastovios priežiūros. Gyvenvietė yra šalia Sibiro gelžkelio magistralės, lengvai pasiekiamo.

Lietuvių bendruomenė tvarkydama tremtinių kapus sunaikino visą kapinių infrastruktūrą. Pristatyta paprastų, jokios vertės neturinčių, kryželių...

MOIGA

Nuo Chandagajaus iki Moigos - penkiolika kilometrų išdegusio miško. Kaimo jau seniai nėra. Kapinių teritorija ant kalvos, ją supa sudegęs miškas. Mediniai kryžiai, antkapiai ir tvorelės sudegusios.

Kauburėlis, metalinis ornamentuotas kryžius, ant kurio mažutė metalinė lentelė su užrašu.

Sunkai įžiūrimas kauburėlis, tvorelė padaryta iš lovagalių - ji išlikusi.

Kauburėlis nematomas, stovi ornamentuotas metalinis kryžius be užrašo.

Lietuvių bendruomenė tvarkydama tremtinių kapus sunaikino visą kapinių infrastruktūrą. Pristatyta paprastų, jokios vertės neturinčių, kryželių... Jie net neapdoroti antiseptinėmis medžiagomis. Taip, kapų vieta pažymėta laikinai, bet tai buvo galima padaryti ir nenaikinant kapinių infrastruktūros...

MOISA

Moisos kapinės yra mažne pusiaukelyje tarp Šabūro ir Čelutajaus 24 km., netoli Čelutajaus upokšnio - ten yra dviejų gruntkelių susikirtimas - apie 150 m. gilyn į gūdžią taigą. Kauburėliai sunkiai įžiūrimi. Kapų autentiškumą nustatyti neįmanoma. Kapines sunaikino laikas ir buvęs gaisras.

Lietuvių bendruomenė tvarkydama tremtinių kapus sunaikino visą kapinių infrastruktūrą. Pristatyta paprastų, jokios vertės neturinčių, kryželių... Jie net neapdoroti antiseptinėmis medžiagomis. Taip, kapų vieta pažymėta laikinai, bet tai buvo galima padaryti ir nenaikinant kapinių infrastruktūros...

NOVOILJINSKAS

Bendros kapinės aptvertos medine tvora. Lietuvių kapai yra pietvakarinėje kapinių dalyje, ant kalvelės, iš trijų pusių apšodinti pušelėmis. Viršutiniame kampe buvo koplytėlė.

1. Betoninis aprupėjęs antkapis su išlietu kryžiumi. Užrašo nėra.
2. 5-10 cm. aukščio nedidelis betoninis antkapis. Kryžiaus ir užrašo nėra.
3. 2 m. aukščio vamzdinio plieno juodas kryžius su baltais kryžmių galais.
Betoninis antkapis su kryžiumi ir užrašu.
4. Toks pats kryžius ir antkapis. Yra užrašas.
5. Stambus 40-45 cm. aukščio betoninis antkapis su kryžiumi. Išraižytas užrašas: **“Grižo į Lietuvą”**.
6. Juodas vamzdinio metalo kryžius su baltais kryžmių galais. Betoninis 30 cm. aukščio antkapis su kryžiumi ir užrašu.
7. Toks pats kryžius. Betoninis antkapis su kryžiumi ir užrašu.
8. Toks pats kryžius ir antkapis. Yra užrašas
9. Geros būklės betoninis antkapis su kryžiumi ir užrašu.
Tarp 8 ir 9 kapų 1992.07.22 d. atstatytas medinis kryžius.
10. Apie 2,5 m. įbetonuotas juodas vamzdinis kryžius. Betoninis antkapis su kryžiumi ir užrašu.
11. Suires medinis antkapis
12. 2 m. aukščio juodas vamzdinio metalo kryžius su baltais kryžmių galais.
Betoninis antkapis su kryžiumi ir užrašu

13. Toks pats kryžius. Betoninis antkapis su užrašu.
14. Toks pats kryžius. Betoninis antkapis su užrašu.
15. Toks pats kryžius. Betoninis antkapis su užrašu.
16. Bendras kryžius, pastatytas ant betoninio pamato. Gana sudėtingos formos, apie 2,5 m. aukščio, primenantis paminklą, pagamintas iš lakštinio plieno, juodai dažytas su baltomis detalėmis.
17. Juodas, 2,5 m. aukščio vamzdinio metalo kryžius su baltais kryžmių galais.
Betoninis antkapis su užrašu.
18. Toks pats kryžius. Betoninis antkapis su kryžiumi ir užrašu.
19. Apiręs medinis antkapis.
20. Žydras spalvos metalinė tvorelė 3 x 3 m. Kairėje - medinis suolelis ir metalinis stalelis.
21. Juodas vamzdinio metalo 2,5 m. aukščio kryžius su baltais kryžmių galais.
Betoninis antkapis su užrašu
22. Toks pats kryžius. Betoninis antkapis su užrašu. Antkapio viršuje iškalta: **Lietuvą 1990**
23. Antkapio briaunos - metalinės, jo viduje - dirbtinės gėlės. Mėlynos spalvos, 1,5 m. aukščio, medinis kryžius. Ant jo - plastmasinis vainikas, metalinė lentelė su užrašu rusų kalba.

24. Juodas, iš vamzdžio suvirintas 2 m. aukščio kryžius.

Betoninis antkapis su kryžiumi ir užrašu.

25. Toks pats kryžius. Betoninis antkapis su kryžiumi ir užrašu:

26. Medinio antkapio rėmas.

Piečiau 23- čio kapo palaidotas Marcinkevičienės žentas Zavada Nikolaj Dimitrijevič.

27. Juodas 2,5 m. aukščio metalinis kryžius. Betoninis antkapis, aptrupėjęs. Užrašo nėra.

28. Toks pats kryžius. Betoninis antkapis su neryškiu užrašu: Ant antkapio įrėžta: „Paimta”

29. Toks pats kryžius. Betoninis antkapis su kryžiumi ir neaiškiu užrašu.

30. Toks pats kryžius. Betoninis antkapis su užrašu.

31. Toks pats kapas su užrašu.

32,33,34. Mėlynos spalvos metalinė tvorelė 4 x 3 m.

Ant jos kabojo metaliniai vainikai su plastmasinėmis gėlėmis

32. Betoninis antkapis su užrašu ir kryžiumi.

33. Juodas, 2 m. aukščio metalinis kryžius. Metalinis antkapis. Užrašo nėra.

34. Toks pats kapas. Yra penki vainikai su užrašais rusų kalba.

Pristatyta paprastų, jokios vertės neturinčių, kryželių... Jie net neapdoroti antiseptinėmis medžiagomis.

Taip, kapų vieta pažymėta laikinai, bet tai buvo galima padaryti ir nenaikinant kapinių infrastruktūros...

ONOCHOJUS

Kapinės didelės, bendros, aptvertos tvora. Šalia praeina asfaltuotas kelias ir gelžkelis, už jų - didoka gyvenvietė. Anksčiau buvo 6 kapai, o dabar radau tik du išlikusius. Kitus matyt užlaidojo.

1. Apie 0,5 m. aukščio juoda metalinė tvorelė. Baltai dažytas betoninis paminklas.

Betoninis antkapis su kryžiumi ir ornamentais yra užrašas.

6. Metalinė tvorelė. Betoninis antkapis. Betoninis paminklas su metaliniu kryžiumi ir lentele.

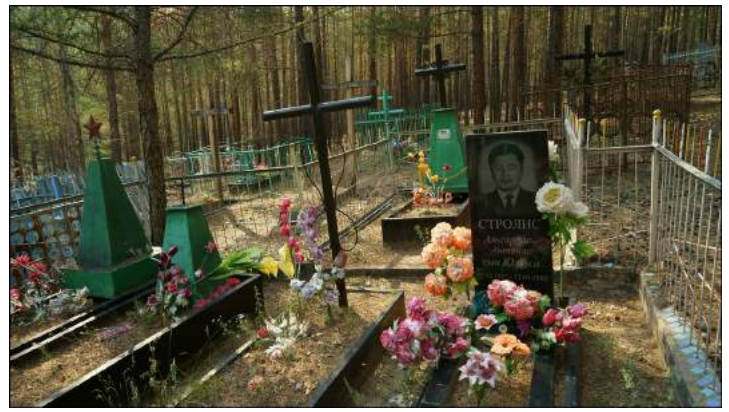
STARAJA BRIAN

Už 30 km nuo Zaigrajevo, prie Briankos upelio, esantis senas buriatų kaimas. 1948 metais į Čelutajaus geležinkelio stotį iš Panevėžio rajono buvo atvežta pusė ešelono tremtinių. Jie buvo išskirstyti po daugelį Čelutajaus miško pramonės ūkio kirtaviečių. Tremtiniai kirto mišką ir buvo dažnai kilnojami iš vienos vietos į kitą. 1953 - 1954 metais į Starają Brian buvo atkeltos 29 šeimos. Vėliau atsikėlė dar trys. Du žmonės atvyko iš koncentracijos stovyklų. Tuometinis kaimas tęsėsi 2,5-3 km pagal upelį. Buvo vidurinė mokykla, kino teatras, dvi parduotuvės. Po karo kaimo gale buvo pastatyta miško pramonės ūkiui priklausiusių medinių barakų ir nedidelių namelių. Juose ir buvo apgyvendinti lietuviai. Be lietuvių ten gyveno keliolika rusų, ukrainiečių, lenkų ir baltarusių šeimų. Tame kaimo gale buvo pradinė mokykla, parduotuvė, klubas. Į Lietuvą tremtiniai pradėjo grįžti 1958 metais.

Kapinės yra didokos gyvenvietės vakarinėje dalyje. Manoma, kad ten pirmas buvo palaidotas lietuvis gydytojas, vėliau laidojo kitus lietuvius ir vietinius gyventojus. Lietuvių kapai yra kompaktinėje grupėje. Kapų tvorelės ir kryžiai apsamanoję ir papuvę, sparčiai begriūvantys ir benykstantys.

Dabar pristatyta paprastų kryželių... Jie net neapdoroti antiseptinėmis medžiagomis. Taip, kapų vieta pažymėta laikinai, bet tai buvo galima padaryti ir nenaikinant kapinių infrastruktūros...

VERCHNYJ NARYNAS

Tai miško kirtėjų gyvenvietė. 1951 metais barakuose apgyvendino lietuvius tremtinius iš Verchniaja Ara Kuorkos gyvenvietės. Buvo tremtinių iš Uzbekijos ir Moldavijos. Visi jie kirtu mišką.

Kapinės yra šalia buvusios tremtinių gyvenvietės, Naryno upelio pašonėje (Ilkos upės dešinysis intakas). Dabar benykstančios, sunkiai randamos kapinės yra taigos jaunuolyne, tris šimtus metrų nutolusios nuo grunto kelio. Kadaise jos buvo aptvertos 1,5 m. aukščio medine tvora, kurios liekanos dar tebėra. Tvarkydami kapines Buriatijos lietuvių bendrijos žmonės sunaikino jų infrastruktūrą. Dabar negalima nustatyti nei kiek kapų buvo, kurie iš jų iškasti, ar buvo kryžiai ir panašiai. Dirbtinai supilti kauburėliai ir pastatyti nedideli mediniai paprasti kryželiai yra trumpalaikiai.

Mūsų 1992 m. ekspedicija, dar galėjo kai ką užfiksuoti:

- 1,2,3. Apaugę žole kauburėliai.
 4. Įgriuvęs kapas, ko gero, palaikai iškasti. Ant kapo - sutrūkęs betoninis antkapis.
 5. Žemė įgriuvusi, palaikai iškasti. Šalia yra 1,7 m. aukščio metalinis kryžius baltais kryžmių galais.
 - 6,7,8,9. Vos įžiūrimi, žole apaugę, kauburėliai.
 10. Palaikai iškasti? Šalia guli betoninis antkapis su kryžiumi.
 - 11,12. Žemė įgriuvusi. Palaikai iškasti?
 13. Žole apaugęs kauburėlis. Šalia jo guli apie 4 m. ilgio medinis kryžius su rutuliais kryžmių galuose.
 14. Palaikai iškasti? Stovi 2 m. aukščio stambaus medinio kryžiaus, apdeginta vertikali dalis.
- Jame įrėžta: **1960**. Žemiau jo yra užrašas: „**mirusi 1959**”
- Tarp 6 ir 9 kapų guli didelis, apie 5 m. ilgio kryžius. Toks pats kryžius guli šalia 2,3 ir 4 kapų.
- Šalia lietuviškų kapų išlikę keli pravoslaviški kapai.

VERCHNYJE TALCY

Už 60 km į rytus nuo Onochojaus, prie Udos upės, yra šis kaimas. 1949 metais iš Čelano atsiųsti lietuviai tremtiniai pradėjo statyti barakus ir namelius. Apie 20 šeimų paskui čia ir apsigyveno. Tai buvo namažas kaimas prie Talcės upelio. Jame buvo septynmetė mokykla, paštas, siuvykla, lentpjūvė. Vietiniai gyventojai buvo rusai ir buriatai. Lietuviai kaime iškasė pirmąjį šulinį. Iki tol maistui naudodavo upelio vandenį.

Kapinės yra pietinėje pusėje ant kalvelės. Radome 6 lietuviškus kapelius. Pristatyta paprastų, jokios vertės neturinčių, kryželių... Jie net neapdoroti antiseptinėmis medžiagomis.

ZONA

Nuo Šabūro keletą kilometrų pavažiavus pietryčių kryptimi, kairėje kelio pusėje reikia paieškoti taigoje pasislėpusių kapinių. Pirmiausia pasimato šalia kelio pastatytas paminklas žuvusiems japonų karo belaisviams. Buvusių japoniškų kapinių vietoje yra keletas kauburėlių ir iškastos duobės. Už jų - lietuviškos kapinės. Buriatijos lietuvių bendruomenė tvarkydama tremtinių kapus sunaikino visą kapinių infrastruktūrą. Pristatyta paprastų, jokios vertės neturinčių, kryželių...

Mums teko aplankyti šias kapines tolimais 1992 metais ir štai ką tada radome. Jos buvo aptvertos medine tvora, kurios dalis buvo išlikusi. Centre, prie įėjimo, prie pušies pririštas 5 - 6 m. aukščio metalinis puošnus kryžius.

1. Kauburėlis su lentele be užrašo.
2. Kapo žemė judinta. Yra lentelė su užrašu: **Balčiūnaitė išvežta 1990**
- 3,4. Judinta dviejų kapų žemė. Lentelė su užrašu: **Zakarauskų šeima, iškasta 1990**
5. Kapo žemė judinta. Lentelė su užrašu: **Kulbis išvežtas**
- 6,12. Žemės kuburėliai.
Tarp 11-to 13-to guli nukeltas betoninis antkapis. Šalia 12-to guli mažesnis antkapis su kryžiumi.
13. Kauburėlis.
14. Žemė judinta. Lentelė su užrašu: **Baltušnikienė, išvežta 1990**
15. Betoninis antkapis be užrašo.
16. Taip pat.
17. Kapo žemė judinta. Palaikai išvežti?
- 18,19. Metalinė tvorelė. Du betoniniai antkapiai. Puošnus metalinis kryžius.
Netoli guli 4 m. ilgio medinis kryžius.
- 20,21. Žole apaugę kauburėliai.
22. Iškasta ir palikta kapo duobė.
- 23,30. Vos matomi kauburėliai.
31. Žemė judinta. Lentelė su užrašu: **Pauliukas, išvežtas 1990**
- 32,33. Žole apaugę kauburėliai.
34. Kapo žemė judinta. Lentelė su užrašu: **Semenas, išvežtas 1990**
35. Žemė judinta. Užrašo nėra.
36. Žemė judinta. Lentelė su užrašu: **Jasiūnas, išvežtas 1990**
- 37,38. Apie 30 cm. aukščio surūdijusi metalinė tvorelė (4 x 4 m.). Buvę dveji palaikai išvežti?
39. Žemė judinta. Lentelė su užrašu: **Petroliūnaitė, išvežta 1990**
40. Žemė judinta. Išvežti vaiko palaikai?
41. Kapas kasinėtas. Užrašo nėra.
42. Žemė judinta. Lentelė su užrašu: **Petroliūnas, 1990.08.14 išvežtas.**
43. Vos įžiūrimas kauburėlis.
44. Žemė judinta. Lentelė su užrašu: **Kunskas, išvežtas 1990** Šalia sumesta tvorelių ir kryžių krūva.
45. Žole apaugęs kauburėlis.
- 46,47. Nedapiltos kapo duobės. Palaikai išvežti į Lietuvą?
- 48,50. Žole apaugę kauburėliai.

Buriatijoje šiemet jau aplankėme 20 tremties vietų. Labai nusivylėme pamatę sunaikintus kapus. Lietuvių bendruomenė neapgalvotai tvarkydama tremtinių kapus sunaikino visą kapinių infrastruktūrą. Dabar jau negalima pasakyti, kiek kapų buvo, kurie palaikai yra išvežti ir panašiai. Labai negražiai pasielgta su unikaliais lietuvių tremtinių statytais kryžiais. Čelane ir Barūne jie išmesti į mišką, o pristatyta paprastų, jokios vertės neturinčių, kryželių. Tie kryželiai jau pradėjo virsti, nes nupuvo pagal žemę. Jie net neapdoroti antiseptinėmis medžiagomis. Taip, laikinai pažymėta kapų vieta, bet tai buvo galima padaryti ir nenaikinant kapinių infrastruktūros...

Labai blogai, kad tokius kapų „tvarkymo“, o ištikrųjų kapų naikinimo darbus finansuoja kai kurios ministerijos... ar tik nesiekama, kad ilgainiui kapinės Sibire išnyktų. Tokį išpūdį susidariau per 26 metus dirbdamas Sibire. Visi įžymūs „projektai“ daugiau naikina, o ne tvarko kapus. Mūsų valstybėje nebuvo ir nėra vizijos kaip čia reiktų tvarkytis. O gal jos ir nėra, kadangi dauguma mūsų piliečių tarnavo tuometiniam režimui ir dabar dirba valstybinėse struktūrose...

